

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ..... 10 Lei.
Pe jumătate de an ..... 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 208.

Nr. 3106/921.

Tuturor protopopilor din dieceza Aradului.

Asociațiunea pentru cultura și literatura poporului român cu sediul în Sibiu, voind a-și lărgi terenul de acțiune și a întreprinde o serie de lucrări pentru luminarea straturilor cât mai largi ale poporului nostru, cu încuviințarea prealabilă a organelor de stat competente, a lansat o loterie și losurile tipărite le-a pus de vânzare în toată țara. Sunt patru trageri, la care se vor sorta câștiguri în suma de 6 milioane lei. Tragerea cea dintâi va fi la 31 Decembrie 1921, când se vor da 37.887 câștiguri în suma de 1.500.000 lei. Prețul unui los este 20 (douăzeci) lei.

Având în vedere misiunea culturală a Asociațiunii și faptul, că întreg venitul curat al acestei loterii revine tot comunelor noastre românești în formă de biblioteci rurale și regionale, de case naționale și muzee, de monumente artistice și naționale, credem de cuviință a se sprijini aceasta nobilă întreprindere a Asociațiunii de către toate păturile sociale ale poporului nostru. Dreptaceea Prea Onor. D-Ta pe cale circulară vei aduce toate aceste la cunoștința preoțimei tractuale cu invitațiunea, ca aceasta în Dumineca ori sârbătoarea cea mai apropiată de pe amvon să facă cunoscut credincioșilor scopul și nizuințele culturale ale Asociațiunii, îndemnând pe toți să contribuie la sprijinirea ei cumpărând losuri de ale lotăriei sale.

Spre orientare amintim, că losurile să găsească de vânzare la centru în Sibiu strada Șaguna 6, precum și la toate băncile mai dese din întreg cuprinsul țării (în Arad la toate băncile românești), de unde oficiile parohiale le pot ridica în număr mai mare și desface în mijlocul populațiunii. Costul losurilor vândut este a se depune la banca, dela care s'au ridicat. Vor umbla cu losuri și agenți voiajori, înzestrați cu legitimațiile necesare.

Arad, la 11/24 Octomvrie 1921.

Joan J. Rapp,
episcop

Vieța internă și organizația institului teologic din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Această catedră însă la începutul anului școlar 1893—4 se îndeplini și astfel profesorul Nestor putea trece de substituit la catedra vacantă din secția teologică.

Dar la începutul acestui an școlar obține un concediu pe timp mai îndelungat¹⁾ și în urma acestei împrejurări și anul 1893—4 o suplinitură ceialalți profesori în mare parte directorul, iar în anul următor singur directorul Hamsea. În anul 1895—6 reîntorcându-se din concediu profesorul Nestor o reocupă, dar numai până la sfârșitul anului, când ales fiind de paroh în frunțașă comună, Cenadul-unguresc, părăsi catedră. În anul școlar 1896—7 o suplini directorul și ceialalți profesori, ear și anii 1897—8, 1898—9 și 1909—1900 și prefectul seminarial Dr. Gheorghe Dragomir.²⁾

La sfârșitul anului școlar 1899—1900 Consistorul eparhial absolvă dela oficiu pe prefectul și profesorul suplinitor Dr. Gheorghe Dragomir și numi cu începere anului școlar viitor 1900—1901 de profesor suplinitor și prefect seminarial pe Dr. Justin Iulian Suciu³⁾. Prin această instituire se îndeplini — după o vacanță îndelungată — catedra a treia dela institut și după ce profesorul Vasile Mangra e ales — la 23 Aprilie v. 1900 — de vicar episcopesc al Orăziilor Mari, i-se putu asigura cu începerea anului școlar viitor și dotația cuvenită.

Sistemul nou ce se inaugură în conducerea diecesii prin ajungerea în fruntea ei a episcopului Iosif Goldiș aduse cu sine și alte schimbări în viața institutului. Sinodul eparhial din anul 1900 alege pe profesorul Romul Ciorogariu de asesor referent în senatul școlar al Consistorului din Arad. Enunță însă „că și după această alegere se susțin și rezervează drepturile alesului, atât la catedra de teologie, cât și retribuțiunile împreunate cu aceea catedră.“⁴⁾ Deci conform acestei hotăriri din alegerea și trecerea profesorului Romul Ciorogariu la resortul școlar al Consistorului nu urmă și depărtarea lui dela institut, ci numai o reducere a orelor de prelegeri și a urmărului disciplinilor, ce le propunea.⁵⁾ Greva elevilor din secția pedagogică, ce izbucni în primăvara anului 1901 și criza ce o priciuni în viața institutului, avu de urmare depărtarea directorului Augustin Hamsea din fruntea institutului. Episcopul Iosif Goldiș și Consistorul eparhial numi de director provizor pe profesorul Roman R. Ciorogariu, care la 1 August 1901 și luă asupra sa conducerea institutului.⁶⁾

Deodată cu directorul Hamsea părăsi institutul, la sfârșitul anului școlar 1900—1901, și profesorul Dr. Gheorghe Proca. Catedra, ce deveni vacantă prin trecerea lui Proca de profesor la seminarul „Andreian“ din Sibiu, o ocupă Dr. Teodor Botiș, care cu începerea anului școlar 1901—2 fu absolvat de oficiul de prefect la alumneul vechiu și instituit din nou de profesor provizor al institutului.⁷⁾

În urma acestor schimbări și instituirii în secția teologică a institutului funcționau, cu începerea anului școlar 1901—2, 3 puteri didactice: 1 director substituit și 2 profesori provizori. Prin ei e provăzut — ani de-a rândul — nu numai învățământul teologic, ci câțiva ani și studiul religiei în secția preparandială. Catedra a 3-a, ce ajunsese vacantă după instituirea profesorului Ciorogariu de director rămâne neîndeplinită. Sinodul eparhial din anul 1902 luând act despre situația a institutului și starea catedrelor, îndrumă Consistorul „că după ce D-zeu va ajuta să avem pe noul Arhieru să se îngrijească, ca la începutul anului școlar viitor, institutul teologic să fie provăzut cu puterile didactice în numărul recerut.“⁸⁾ Postul de director se și îndeplini definitiv în cursul anului școlar 1902—3.

¹⁾ Act. Consist. din 22 Febr. 1894, Nr. 698. ²⁾ Raportul dir Hamsea către Consistor Nr. 1, 1898—9. Act. Cons. din 31 Aug. 1898, Nr. 4738. ³⁾ Act. Consist. din 14/27 Aug. 1900, Nr. 5230. ⁴⁾ Concluzul Sinod eparh. Nr. 97—1900. ⁵⁾ Act. Consist. Nr. 5230, 1900. ⁶⁾ Act. Consist. din 12/25 Iulie 1901, Nr. 4471. Act. inst. Nr. 1, P. 1901—2. ⁷⁾ Act. Consist. Nr. 3432, 1901. ⁸⁾ Concluz Sinod eparh. Nr. 93, 1902.

(Va urmă.)

La Mărișel și Fântânele.

E sigur, că puține momente din luptele anilor 1848—1849 se pot asemăna cu cele dela Mărișel și Fântânele. Aici n'au luptat numai ostașii, ca de obicei în alte lupte, ci vorba poetului nostru național: „bătrâni, bărbați, juni tineri din munți și din câmpii“. Aici au luptat și femeile. Au fost, în urmare, luptele întregului nostru popor din acele părți.

În 26 Februarie 1849 o ceată de 600 de honvezi (ostași maghiari) se apropiă dela Gilan spre Mărișel, cu gândul să prade și jăfuească această comună. Locuitorii, priunzând de veste, i-au întâmpinat în munți la „Vârful Bătrânei“, trăgându-le o sfântă de bătaie soră cu moartea. Ca să-și răsbune pentru înfrângerea suferită, în 12 Martie acelaș an au venit 1600 de honvezi asupra Mărișelului cu gândul să-l șteargă de pe fața pământului. Dar n'au izbutit nici de astă dată. Simțind bărbații, că ei vor avea să se așeze în strămtorile munților, dealungul drumului, pe care aveau să vină dușmanii, au pus pe femei pe vărfurile munților să observe toate mișcările lor și să dea semnalul, când trebuie să-i atace. Bravele femei, conduse de Pelagia Roșu, o mamă vitează, a cărei fiu eră sutaș în armata lui Avram Iancu, s'au pus călări, s'au îmbrăcat bărbătește și când dușmanii a intrat

în văgăunile munților și putea fi atăcat deodată din toate părțile, au început să sune din buciume și să-și îndemne soții și bărbații la luptă. Lupta a fost scurtă. Dușmanul nu știa pe unde s'o ia mai curând la sănătoasă, lăsând pe câmpul de luptă 30 de morți și mai mulți răniți. Mulți (peste 100 de înși) au fost înecați apoi în Someșul rece, pe când dintre Mărișeleni abia au fost 2-3 răniți.

Tot așa a fost la Fântânele, unde căzu mort însuș Vasvári, unul dintre cunoscuții lui Avram Iancu, care l-a cercetat pe acesta și la Vidra, ca să-l abată dela gândurile lui și să-l facă prieten Ungurilor și deputat în dieta din Pesta. Lupta aici a condus-o tribunul Nicolae Corcheșiu și Iacob Olteanu cu vânătorii lor. Deși n'aveau arme și mai ales gloanțe câte a avut dușmanul, totuș au câștigat lupta, fiindcă Corcheș dase poruncă oamenilor săi să se arunce la pământ, când vor vedea că vin gloanțele asupra lor. Așa au stat nemișcați, până ce s'au apropiat vrășmașii de ei cale de 80 de pași. Atunci au început vânătorii să tragă tot în carne vie și să răstoarne pe vrășmași unii după alții. Și aici au dat puternică mână de ajutor femeile, care erau foarte îndârjite pentru jaful și părjolul făcut de răsculații maghiari câteva zile mai înainte prin satele lor odinioară atât de înfloritoare.

Aceste locuri de vitejie românească vrea să le însemne „Asociațiunea” cu câte o peatră comemorativă. Toți Românii și patrioții adevărați sunt, în urmare, îndatorați să-i dea mână de ajutor, cumpărând cât mai multe din biletele dela loteria ei, din Sibiu, Str. Șaguna 6, sau dela băncile noastre din centrele mai de seamă, fiindcă, între scopurile acestei loterii este și acesta.

Aviz!

A apărut: *Calendarul Diecezan din Arad pe anul 1922*. Conține: Cronologia, Sărbători și alte zile schimbăcioase, Posturile, Deslegări de post, Parastase oficiale, Sărbători naționale, Zile de repaus, Regentul anului, Anotimpurile, Partea calendaristică, Șematismul diecezei ort. rom. a Aradului, Genealogia familiei domnitoare, Taxele de postă, telegraf și telefon, Consemnarea târgurilor din Crișana, Banat, Ardeal și vechiul regat, Timpul cât poartă animalele, Timpul vânatului și o parte literară instructivă, împodobită cu mai multe clișee.

Prețul unui exemplar cu șematism 6 Lei, iar cel fără șematism 4 Lei + 1 Leu 35 bani pentru francatura recomandat. *Revânzătorii beneficiază rabat*. Se poate comanda contra bani gata, sau cu rambursă, dela Librăria Diecezană din Arad.

Duplicat.

Păr. Aurel Todor Dobos născut la 11/23 Febr. 1884 în com. Șiria jud. Arad, nimicindu-se pe timpul revoluției, când i-s'a devastat arhiva parohială, absolutului teologie, obținut la finea anului școlar 1906-1907, sub Nr. 7. T. M. 1906-1907., i-s'a eliberat, cu data de 22 Oct. 1921 sub Nr. 79 T-1921-22. duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

*Direcțiunea instit. teol.
ort. rom. din Arad.*

INFORMAȚIUNI.

Arhieriei noi. Duminecă, în 3/16 Octomvrie a avut loc în Catedrala din Sibiu hirotonirea intru arhieru a I. P. C. Sale Dlui *Dr. Ilarion Pușcariu*, arhimandrit și vicar arhiepiscopesc, ear Marți, în 5/18 Oct., a I. P. C. Sale păr. *Filaret Mușta*, arhimandrit și vicar episcopesc în Caransebeș. Hirotoniile le-a săvârșit I. P. S. Sa arhiepiscopul și metropolitul *Dr. Nicolae Bălan*, asistat de P. P. S. S. L. L. *Ioan* al Aradului, *Iosif* al Caransebeșului și *Roman* al Orășii-Mari. Hirotonirea Preasfințitului Sinod episcop al provin-

ciei noastre metr. de a înalța la treapta de arhieru pe acești doi dignitari și bărbați distinși ai neamului nostru a implut de bucurie pe toți credincioșii bisericii noastre. Dorim P. P. S. S. Lor sănătate și viața îndelungată.

Dr. Cornelia Moga, medic, specialist în boale interne, și-a mutat locuința din strada Seminarului în *Strada Cloșca (Szt. László) Nr. 5*. vizavi de biserica lutherană.

Concurse.

Pe stațiunea învățătorească confesională ort. rom. din *Valea-Mare*, cu următoarele emolumente:

1. Locuința cu 3 odăi, grădină și supraedificate.

2. Bani gata 155 Lei 50 bani.

3. Șasă cubule porumb sfărmat și două vici fasole.

4. 12 metri lemne din cari se va încălzi și sala de inv.

5. 30 vici cucuruz nesfărmat.

6. Pentru școala de repetiție 20 Lei și eventualul ajutor de stat. Alesul va fi și cantor.

Reflecții să-și înainteze rugărilor în termen de 15 zile dela apariția concursului, adresate Comitetului parohial din Valea-Mare, prin oficiul protopopesc din Tileagd.

În conțelegere cu mine: *Alexandru Muntean*, protopop.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala gr. or. română din *Bărăteaz*, protopopiatul Vinga, devenit vacant, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”, pe lângă următoarele emolumente:

1. Salar dela comuna bisericească 254 lei, iar întregirea e dela stat; care a fost în curgere și până acum. 2. Locuință corespunzătoare în edificiul școlii cu grădină de legume. 3. Stole dela înmormântări mici 2 lei, dela cele mari 3 lei, iar dela părăstas și cununii câte 1 leu. 4. Pentru scripturistică 10 lei. 5. Pentru participarea la conferințe 20 lei. De curățitul și încălzitul salei de învățământ grijește comuna bis., iar curățirea locuinței învățătorului pe din lăuntru e datorința acestuia.

Învățătorul e îndatorat a purta cantoratul în sf. biserică, a conduce elevii la sf. biserică și a-i supraveghia și cântă cu ei.

Alesul e dator a provedea în școala cotidiană și cea de repetiție instrucțiunea.

Reflecții la acest post, să-și înainteze recursurile ajustate cu documentele prescrise de regulament și adresate comitetului parohial din Bărăteaz, la P. O. Oficiu protopopesc ort. rom. din Vinga, sub termenul concursual și să se prezinte în vre-o Duminecă ori sărbătoare în sf. biserică din loc, spre a-și arăta dexteritatea în cântare.

Bărăteaz, din ședința comitetului parohial ținută la 27 Iunie (10 Iulie) 1921.

Pentru comitetul parohial: *Nicolae Crișmariu*, paroh, președinte.

În conțelegere cu: *Dr. P. Tiucra* protopop.

—□—

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a din *Păiușeni* (Paizs) se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „B. și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Uzuctul unui intravilan parohial. 2. Birul legal. 3. Stolele legale. 4. Întregirea dela stat.

Darea publică după beneficiul preotesc o va solvi alesul.

Reflecții sunt poștiți, ca recursurile ajustate conform regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parohial din Păiușeni, să le substearnă oficiului ppbiteral din Buteni având până la termenul regulamentar a se prezenta în sf. biserică din Păiușeni spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și celea rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *F. Roxin*, ppbiter.

—□—

Se publică concurs pentru ocuparea postului de învățător dela școala confesională gr. ort. română din comuna *Gepiș* — plasa Tinca jud. Bihor — cu termen de 30 zile dela prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:

1. Dela comună 150 lei bani gata. 2. Dela fiecare numer de casă 15 litre bucate sfărmate

jumătate grâu, jumătate cucuruz. Nrii de casă 160. 3. Doisprezece metri de lemne crepate aduse acasă, 6 pentru învățător, 6 pentru școală. 4. Scripturistică 30 lei, conferința 30 lei. 5. Dela mort mare 5 lei, dela mic 2 lei 50 bani. 6. Locuință foarte bună, 3 chilii, grajd pentru vite, cămara pentru lemne, grădină de legume de 320, loc bun.

Completarea salariului la suma anumită este asigurat din partea statului. Învățătorul va fi obligat să conducă strana în biserica regulat, în toate Duminecile și sărbătorile bisericești și naționale deobligate.

De curățitul școlii și încălzire apă pentru copii sa îngrijește comuna.

Recursurile adresate com. parohial se vor trimite oficiului protopopesc în Salonta-Mare.

Dat din ședința com. parohial ținută la 5/18 Sept. 1921.

Gepiș, la 7/20 Sept. 1921.

Vasalie Pater,
not. com. par.

Marțian Andru,
preș. com. paroh.

În conțelegere cu s. ppop *Dr. Nicolae Rocsin*.

—□—

3-3

Pentru vacantul post învățătorească din *Homorogh* (com. Bihor), protopresbiteratul Tinței, prin prezenta se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala.”

Emolumente: 1. Locuință cu 2 camere, bucatărie, cămară, grajd, coteș și grădină de legume. 2. Salar fundamental dela biserică 400 lei. 3. Eventuala întregire dela stat pentru care parohia nu garantează, dar notifică, că în trecut a beneficiat-o. 4. Curățirea și îngrijirea salei de învățământ cade în sarcina parohiei, iar o locuinței în sarcina alegândului. 5. Conferințe 50 lei în caz de participare. 6. Scripturistică 20 lei. 7. De curățitul școlii se îngrijește parohia. 8. Alesul este deobligat a îndeplini toate agențele cantonale, a conduce strana, a instrua elevii în cântările bisericești, conducândul în Dumineci și sărbători la sf. Biserică, dar pentru îndeplinirea acestora nu poate pretinde altă remunerațiune.

Recursurile ajustate și compuse după Regulamentele în vigoare se vor înainta of. ppsc în Salonta, iar recurenții se vor prezenta înainte de alege în parohie pentru a-și arăta dexteritatea.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu s. protopresbiter *Dr. Nicolae Rocsin*.

3-3

Pentru îndeplinirea postului de învățător-cantor dela școala elem. conf. ort. română din comuna *Jadani* (protopopiatul Vinga) se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în „Biserica și Școala.”

Dotăția: 1. Salar din cassa bisericească anual 500 lei. Întregirea salariului și diferitele ajutoare se vor cere dela Stat. 2. Locuință în natură: 2 odăi, bucatărie, cămară și grajd pentru vite și porci. 3. Pentru cantorat 4 jugh. cat. pământ arător. 4. Pentru înființarea și conducerea corului bisericesc comuna bis. îi asigură remunerație: anul prim 500 lei, iar în anii următori câte 200 lei, precum și 1/8 din venitul curat dela petrecerile aranjate. 5. Stole dela înmormântări, când mortul e dus în biserică 10 lei, iar dela celelalte 5 lei, dela parastase 3 lei și dela cununii 5 lei. 6. Pentru scripturistică 20 lei, iar pentru conferințe de fiecare zi câte 20 lei.

Alesul e obligat a instrua copii răspunsurile liturgice, a-i conduce la biserică și a forma cu dâșii cor vocal.

Darea după pământ (4 jugh. cath.) o plătește alesul.

Învățătorul e deobligat a ține și cu adulții școală de repetiție.

Cererile ajustate cu actele necesare și adresate com. par. în Jadani sunt a-se înainta în termiul concursu al Of. protop. ort. român din Vinga, iar recurenții sunt poștiți a-se prezenta în cutare Duminecă ori Sărbătoare în sf. biserică din Jadani spre a-se face cunoscut poporului.

Dat din șed. com. par. ținută 24 Iunie (7 Iulie) 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Dr. P. Tiucra* m. p. protopop.

—□—

3-3

Cenzurat: **V. DĂRLEA.**